

Rättvisa & Jämlikhet

Framtid & Solidaritet

Förslag till budget 2017
och plan för 2018-2019

Förord

Det här är Socialdemokraterna i Västra Götalandsregionens budget för 2017. Men det är också ett dokument som visar på den framtid vi vill skapa för invånarna i vår region: Social trygghet, ökad tillväxt och en jämlik vård. Vårt mål är att sluta hälso-klyftorna inom en generation.

Västra Götaland är en bra region att leva i. Tillväxten är hög, arbetslösheten minskar och potentialen stor. Men alltsedan den moderatledda majoriteten tillträdde hösten 2014 har vi sett en utveckling som inte gynnar jämlikheten och rättvisan för invånarna. Vi ser med oro på den negativa utvecklingen vad gäller tillgängligheten, köer till vården och den ansträngda ekonomin för våra sjukhus.

Västra Götalandsregionen är en av landets största arbetsgivare, med runt 52 000 anställda. Av dem jobbar närmare 90 procent i sjukvården. I antal anställda motsvarar det nästan tre Volvo Torslanda. Denna sjukvårdspersonal är den svenska välfärdens hjältar; utan dessa hjältars insats skulle mycket falla samman. Det förpliktigar som arbetsgivare, att se till att dessa hjältar har så bra förutsättningar som möjligt att utföra sitt arbete, att de trivs, mår bra och vill fortsätta sitt värdefulla arbete. Men där är vi inte i dag. Inom vården ökar pressen på personalen. Ohälsan växer och sjukskrivningarna likaså. Trivseln minskar och kritik mot arbetsmiljö och löner ökar. Många duktiga medarbetare väljer att lämna sjukvården, och samtidigt är tillgången på ny personal allt mer begränsad.

Här måste det till en förändring! Därför vill vi se förbättringar som gynnar både personal och patienter. Det handlar om bättre styrsystem, höjda löner och tryggare arbetsmiljö. Vi hoppas på öppenhet och vilja från den moderatledda majoriteten, att vilja medverka till att genomföra dessa nödvändiga förbättringar i det breda politiska samförstånd som personalfrågorna kräver, för att långsiktigt göra Västra Götalandsregionen till en attraktivare arbetsgivare. Ekonomiskt finns

Förord, forts.

möjligheten, när det nu kommer välkomna satsningar från den socialdemokratiskt ledda regeringen.

Det senaste året har inneburit utmaningar till följd av att många människor på flykt har kommit till Sverige och Västra Götaland. Nu väntar nästa steg: att ge våra nya invånare en bra start och att med rätt insatser ta vara på den kunskap, erfarenhet och utbildning som många av dessa har med sig i bagaget. Det gäller inte minst för vården och omsorgen, där behovet av personal är stort och många som har kommit har gedigna kunskaper på området. Här måste stat, region och kommuner samarbeta, för att ge våra nya invånare rak väg till studier och arbete och ett gott liv. Det finns många goda exempel, inte minst inom regionen, som är värda att lyfta och utöka.

Vi socialdemokrater är ett starkt ansvarsbärande parti. Vi är vana vid koalitioner och breda politiska lösningar. Men det finns områden där vi inte kompromissar. Dit hör rätten till en jämlik vård. Vi kommer aldrig att sluta bekämpa den orättvisa som manifesteras genom att människor kan förväntas leva olika länge beroende på var i Västra Götalandsregionen de bor. Det är mönster som går igen. Kombinationen av arbetslöshet, låg utbildningsnivå och social isolering innebär ohälsa, oavsett om man bor i Göteborg, Falköping eller Dals Ed. Där måste vi som sjukvårdspolitiker ta ett stort ansvar.

En av de viktigaste förutsättningarna för jämlika villkor är en väl fungerande kollektivtrafik i hela regionen. Målet är att alla i Västra Götaland ska kunna resa billigt och miljövänligt dit där jobb och skolor finns, och ändå bo och leva där de själva vill. Vi behöver därför ytterligare stärka kollektivtrafiken med pålitliga och snabba alternativ för resor till jobb, studier, nöjen och kulturupplevelser i hela regionen.

Vi är ett parti i opposition. Vi har inte makten att själva åstadkomma alla förbättringar vi önskar. Men vi kan lova att vi kommer att göra vad vi kan för att göra invånarna tryggare, säkra vården, underlätta för personalen, minska klyftorna, öka integrationen och göra Västra Götaland till en ännu bättre och mer jämlik region att leva i.

Helén Eliasson
Regionråd
Socialdemokraterna

Innehåll

FÖRORD	2
VÅR POLITIK	5
- Livet är gott i Västra Götaland	5
- Frihet, rättvisa och solidaritet	6
HÄLSO- OCH SJUKVÅRD	7
- Slut hälsoklyftorna	7
- Tillgänglighet	8
- Den nära vården	9
- Folkhälsa	10
VÅRA MEDARBETARE – VÄLFÄRDENS HJÄLTAR	11
REGIONAL UTVECKLING	13
- Tillväxt	13
- Arbetsmarknad	14
MILJÖ	15
KOLLEKTIVTRAFIK	17
- Infrastruktur	16
KULTUR	19
- Bildning	19
- Utveckling	20
LEDNING OCH STYRNING	21
- Stöd- och serviceverksamheter	23
- Övriga verksamheter	23
EKONOMI	24
- Finansiella mål	24
- Skattesatsen	25
- Utveckling av skatteunderlag och skatteintäkter	25
- Effektiviseringskrav	25
- Löne- och prisutveckling	25
- Resursfördelningsmodellen	26
- Vårdval primärvård och vårdval rehabilitering	26
- Övriga ekonomiska transaktioner	26-28
- Investeringsramen	28
- Resultatutveckling	28
- Regionbidrag	29
FÖRSLAG TILL BESLUT	30
RESULTATRÄKNING	31
BALANSRÄKNING	30

Vår politik

*”En jämlik hälsa
går aldrig att nå
i ett ojämlikt
samhälle”*

Socialdemokraterna i Västra Götaland ser som sin uppgift att skapa förutsättningar för fler jobb och en jämlik hälso- och sjukvård av högsta kvalitet, som ges efter behov. En jämlik hälsa går aldrig att nå i ett ojämlikt samhälle. Därför måste hälso- och sjukvårdspolitiken vara en integrerad del av en samlad välfärdspolitik för att stänga klyftorna mellan människor i Sverige.

Ojämlikhet skapar ohälsa. Att sluta de påverkbara hälsoklyftorna handlar om ett samhällsprojekt som är tätt förknippat med socialdemokratiens mål om ett samhälle utan klasskillnader, om jämlikhet och om individens frihet och oberoende. Jämlik hälsa går inte att värdera i kronor och ören; det är en fråga om alla människors lika värde.

God och jämlik hälsa är för Socialdemokraterna i Västra Götalandsregionen faktorer som visar hur samhället utvecklas. Det är ett mål som kräver låg arbetslöshet, bra utbildning och goda livsvillkor.

Vi ser som vår självklara uppgift att sluta de samhälls- och andra klyftor som hindrar människor eller välfärden att utvecklas. Detta fokus utgör grunden för vår politik och också för detta budgetförslag för Västra Götalandsregionen.

LIVET ÄR GOTT I VÄSTRA GÖTALAND

Västra Götaland är ett dynamiskt och expansivt område. Här finns ett Sverige i miniatyr – från stora internationella bolag till små lantbruk, från storstadens intensiva puls till småsamhällen i glesbygd. Mångfalden av människor, som under århundraden befolkade och berikade vårt samhälle, och näringar skapar vår framtid och förutsättningar för fortsatt utveckling. Det är allas vårt ansvar att bidra till att förstärka denna utveckling och ge alla jämlika möjligheter att ta del av det goda i livet. Det är när jämlikheten är som störst som samhället är som starkast. Därför ska samhällets stöd finnas nära till hands när individen är som mest utsatt. Alla tjänar på att var och ens dröm blir verklighet.

Vår politik, forts.

FRIHET, RÄTTVISA OCH SOLIDARITET

Socialdemokratin är en frihetsrörelse. Vi tror på människors lika värde och politikens möjlighet att bidra till att varje individ får möjlighet att förverkliga sitt livsprojekt. Vi tror på en generell välfärdsmodell som är gemensamt ägd, rättvist fördelad och demokratiskt styrd. Ålder, kön, sexuell läggning, funktionsnedsättning, härkomst, trosuppfattning eller storlek på plånboken får aldrig avgöra jämlik tillgång till den offentliga välfärden. Att eftersträva en jämlik hälsa i hela befolkningen är därför en självklar politisk målsättning för den socialdemokratiska välfärdspolitiken.

Våra övergripande mål är:

- En sjukvård som är jämlik, jämställd och likvärdig och ges efter behov
- Att Västra Götalandsregionens samtliga verksamheter bidrar till att sluta ekonomiska och sociala klyftor och garanterar framtida generationers rätt till en god levnadsmiljö
- Att den mänskliga påverkan på klimatet stoppas och målet med ett fossilfritt Västra Götaland 2030 prioriteras
- Att en strategisk regional utveckling bidrar till fler jobb och möjlighet till ökad utbildningsnivå
- Att en effektiv och tillgänglig kollektivtrafik för stadstrafik och pendling fortsätter att utvecklas i hela regionen
- Att förebyggande sociala- och kulturverksamheter som utjämnar och förenar olika livsvillkor, inte minst för barn och unga, får ta plats
- Att det finns möjligheter för alla människor, oavsett förutsättningar, att delta i samhällslivet genom ökad tillgänglighet och öppenhet

Så läser du budgeten:

Västra Götalandsregionens vision *Det goda livet* samt övriga styrdokument är utgångspunkten för denna budget. Budgeten är formulerad ur ett invånarperspektiv.

Övergripande mål samt den ekonomiska tilldelningen ska styra varje verksamhetsområde. Med övergripande mål avses den inriktning som ska gälla på några års sikt.

Det som sägs om Västra Götalandsregionens verksamheter gäller även för verksamheter som bedrivs på uppdrag av regionen. Därför ska regionfullmäktiges övergripande mål beaktas på samma sätt vid upphandling och avtal eller vid uppdrag till externa verksamheter. I budgeten används begreppen "Västra Götalandsregionen" eller "regionen" då organisationen Västra Götaland avses. Med "Västra Götaland" menar vi det geografiska området.

Hälsa- och sjukvård

”Invånare ska inte förminskas till kunder på en vårdmarknad”

Idag finns stora skillnader i hälsa hos befolkningen som beror på olika klasskillnader, det vill säga olikhet i sociala och ekonomiska förutsättningar eller utbildningsnivå. Hälso- och sjukvårdssystemet får inte tolereras i ett rättvist och modernt välfärdsland. Dessa klyftor återfinns också i frågan om tillgängligheten till vård. Idag finns hinder av olika skäl för hur och om människor kommer i kontakt med vården. Dessa skillnader kan vara brist på kunskap, tillit, olika funktionsnedsättningar, språkliga eller ekonomiska hinder. Inom hälso- och sjukvården ser vi behov av en ökad kunskapsspridning för patienter med flerfunktionshinder. Vuxenhabiliteringen kan utgöra detta kompetens- och kunskapscentrum. Vuxenhabiliteringen kan också ges i uppdrag att samordna och hjälpa patienter med omfattande funktionsnedsättningar så att de får den vårdinsatser som de behöver.

Andra exempel på grupper som idag står längre ifrån den jämlika vården är personer med kroniska psykiatriska sjukdomar, missbruksproblematik samt människor som idag inte nås inom de regionala screeningsprogrammen. Därför ger vi Kunskapscentrum för Jämlik hälsa i uppdrag att identifiera grupper i samhället som idag står långt ifrån den jämlika vården. Den ska följas upp genom aktiva åtgärder och förslag, för att motverka denna ojämlika tillgången till vård. Geografisk tillgänglighet spelar också i vissa fall stor roll. Att ha tillgång till en jämlik och nära vård i hela regionen är därför avgörande och viktiga faktorer för förutsättningarna att sluta hälsoklyftorna.

För hälso- och sjukvården krävs krafttag för att möta vårdens långsiktiga utmaningar. Hälso- och sjukvården står inför vägval gällande omfattande organisatoriska förändringar, vilket kräver långsiktiga lösningar med bred politisk enighet. En avgörande fråga är också att hitta vägar att ge sjukhusen erforderliga resurser för att klara sitt akutuppdrag och tillgängligheten till den planerade vården.

SLUT HÄLSOKLYFTORNA

Det behövs ett mer systematiskt arbete som inriktas på att identifiera områden, hinder

Hälsa- och sjukvård, forts.

och grupper som idag av olika skäl inte kommer till vård är nödvändigt för att vården ska vara jämlik och ges efter behov. Vidare krävs ett effektivt sätt att styra och organisera vården för att öka kvaliteten i hälso- och sjukvården. För att nå detta krävs en hög grad av tilltro till professionen som dagligen arbetar i verksamheten.

För att nå målet om att sluta hälsoklyftorna krävs ett målmedvetet arbete inom många samhällsområden. Hälso- och sjukvården måste ställa om till mer av förebyggande arbete och gränserna mellan primärvård, sjukhusvård och kommuner bör utjämnas i högre grad än vad vi ser idag. Det är en förutsättning för en sammanhållen vård där patientens väg in i vården ska vara enkel och tydlig, samt skeendet mellan vårdnivåer smidigt och problemfritt.

Det finns fortfarande skillnader i hälso- och sjukvårdens förmåga att möta personer och ge en jämställd vård utifrån kön. Det är viktigt att undanröja alla osakliga skillnader som kan förekomma inom vården.

God hälsa är också en viktig faktor för integration. Flyktingströmmarna till Sverige har tilltagit under senaste året. Detta ställer nya utmaningar på hälso- och sjukvården, som bland annat ska erbjuda hälsoundersökningar, samtal och annat stöd till asylsökande. Det innebär behov av stöd till verksamheterna för att öka kunskapen om nya patientgruppers vårdbehov, både på kort och lång sikt. Västra Götalandsregionen behöver rusta för att kunna möta dessa vårdbehov. För att tidigt få in hälsoperspektivet i flyktingmottagandet behöver regionen samarbeta mer med Arbetsförmedlingen, kommunerna, migrationsverket och frivilligorganisationerna.

TILLGÄNGLIGHET

Tillgängligheten till den planerade vården fortsätter försämrats, och antalet patienter som väntar på ett första besök eller behandling ökar. Västra Götalandsregionen uppfyller i allt sämre grad vårdgarantin, vilket inte är acceptabelt. Hälso- och sjukvårdens resurser bör i första hand användas för att öka den egna produktionen. Det är att bättre använda den samlade resurs regionens sjukhus är och på så sätt nå målet för den så kallade kapacitets- och produktionsplaneringen. För att underlätta för patienterna att komma snabbare till vård på sjukhus som har kapacitet behövs en regiongemensam tillgänglighetsservice som kan slussa patienterna dit köerna är som kortast. En annan viktig faktor för en välfungerande tillgänglighet är ett gott bemötande.

Ett annat område där tillgänglighetsproblematiken är påtaglig är inom barn- och ungdomspsykiatrin. Idag finns brister i samverkan med första linjens hälso- och sjukvård och den specialiserade sjukvården. En annan svårighet för verksamheten är hög personalomsättning, höga sjukskrivningstal och vakanta tjänster.

Läget för denna patientgrupp är allvarligt. Bristerna inom barn- och ungdomspsykiatrin måste skyndsamt åtgärdas, inte minst med tanke på de många ensamkommande som bär med sin traumatiska upplevelser på sin flykt från krig och förödelse. För att säkerställa patienternas behov av tillgång till en första bedömning och därmed så bedömda behov av vård tillgodosedda måste denna problematik tas på största allvar.

DEN NÄRA VÅRDEN

Inom primärvården finns många utmaningar. För oss socialdemokrater är det viktigt med en stark offentlig första linjens vård. För att nå en hållbar utveckling av styrningen inom primärvården krävs i dessa fall bred politisk enighet mellan blockgränser som håller över

Hälso- och sjukvård, forts.

flera mandatperioder. Vi anser att det är viktigt att ta ett samlat grepp om första linjens vård, och påbörja ett arbete med att utveckla framtidens nära vård. Hur regionen ska förhålla sig till ett större ansvar för primärvården är en viktig fråga att lösa, liksom hur vi kan nå ett effektivt och sammanhållet vårdförlopp för patienterna.

Med fler mobila team och fler hembesök kan onödiga sjukhusvistelser undvikas. Den nära vården kräver samverkan mellan kommun, primär- och specialistvård. Att skapa en sammanhållen struktur för den specialiserade vården utanför sjukhusen är viktigt för att utveckla den nära vården och för att nå effektivitet. Vi vill se nya samverkansmodeller mellan kommuner och regionen. Regionen måste också vara ledande i arbetet med E-hälsa och använda den nya tekniken i mötet med patienter. Västra Götalandsregionen behöver påbörja arbetet med en omstrukturering av den nära vården och specialistvården i syfte att säkra framtiden. Det kräver i sin tur att i brett politiskt samförstånd hitta en långsiktig och hållbar struktur.

Närhälsan behöver ges förutsättningar och ett tydligt politiskt mandat att stärka sin ställning som en dominerande primärvårdsaktör i Västra Götalandsregionen. Styrning av verksamheten måste därför ske ur ett koncernperspektiv. Detta är ett viktigt steg för att garantera en god, tillgänglig och jämlik första linjens vård för alla i hela regionen.

Ersättningssystemen och krav- och kvalitetsböckerna ska vara enkla och rättvisa och utgå från att svara mot invånarnas behov av primärvård. Styrningen ska utgå från tillit och förtroende för vårdgivarna, inte detaljerade krav. Ersättningssystemen ska konstrueras så att vårdcentraler även på landsbygden ges goda förutsättningar att bedriva primärvård med hög kvalitet och god tillgänglighet.

Inom hälso- och sjukvården ska följande övergripande mål gälla:

- Västra Götalandsregionen ska klara vårdgarantin
- De påverkbara hälsoklyftorna ska slutas inom en generation
- Alla har rätt till en jämlik vård utifrån medicinska behov
- Alla har samma rätt till vård efter behov, oavsett förutsättningar eller bostadsort

Vi vill att:

- Kompetenscentrum för jämlik vård får i uppdrag att kartlägga vilka grupper i samhället som i dag står långt från den jämlika vården
- Vuxenhabiliteringen får ett utökat uppdrag för att samordna och hjälpa patienter med omfattande funktionsnedsättningar, samt utgör ett kunskapscentrum för hälso- och sjukvården i Västra Götalandsregionen
- Arbetet inleds med en omstrukturering av den nära vården och specialistvården
- Regionens resursfördelnings- och ersättningssystem ska främja en god och jämlik hälso- och sjukvård
- Invånarnas tillgång till jämlik och nära vård ska tillgodoses både i staden och på landet
- Styrning av hälso- och sjukvård ska präglas av en hög tilltro till personalen

Hälsa– och sjukvård, forts.

- Kunskap om kvinnors ohälsa måste prioriteras och stärkas
- Äldre med stora vårdbehov ska garanteras en välfungerande och sammanhållen vård
- Hälsöfrämjande och förebyggande insatser ska stärkas för att minimera livsstilsrelaterade sjukdomar
- Sjukvården ges välfungerande och effektiva datasystem
- Ett regiongemensamt tillgänglighetskansli inrättas för att skapa en väg in för patienterna

FOLKHÄLSA

För ett framgångsrikt folkhälsoarbete krävs ett brett samarbete i samhället. I internationella jämförelser har befolkningen i Västra Götaland en god folkhälsa, hög levnadsnivå och en minskad dödlighet i många livsstilssjukdomar. De sociala skillnaderna i folkhälsa är trots detta betydande och samma positiva utveckling som ses i befolkningen som helhet saknas för många grupper. Varje år beräknas att cirka 1 600 personer dör i förtid i Västra Götaland som en följd av ojämlika förutsättningar.

Vi måste se den ojämlika hälsan som ett hot mot ett demokratiskt samhälle och mot förutsättningarna för en god samhällsutveckling som kommer alla till del.

Folkhälsokommittén kan inte själv göra detta arbete utan det kräver ett brett samarbete mellan exempelvis kommuner, parterna på arbetsmarknaden, skolan, kulturverksamheter, idéburna organisationer. Framgång i arbetet bygger på att alla tar sitt ansvar för frågan om jämlik hälsa. Folkhälsokommittén är regionens strategiska resurs i detta arbete.

En av de mest prioriterade uppgifterna måste vara att förbättra villkoren för barn och unga. Barn som lever med små ekonomiska resurser har sämre förutsättningar för en god hälsoutveckling. Dessa barn riskerar också att lämna grundskolan utan godkända betyg vilket medför att möjligheterna att idag få ett arbete i stort sett är obefintligt.

Inom folkhälsoområdet ska följande övergripande mål gälla:

- Att i samverkan med andra aktörer arbeta för att skapa förutsättningar för en jämlik hälsa hos invånarna i hela Västra Götaland
- Att fortsätta arbetet inom ramen för Samling för social hållbarhet
- Att säkerställa hälsoläget för barn i Västra Götaland

Vi vill att:

- Kompletterande och alternativa studieformer utvecklas inom ett regionalt kunskapslyft
- Behovet av en mer områdesbaserad screening identifieras, där deltagandet i dag är lågt
- Hälsoläget för barn i Västra Götaland analyseras, för att användas i det förebyggande folkhälsoarbetet

Hälsa- och sjukvård, forts.

VÅRA MEDARBETARE – VÄLFÄRDENS HJÄLTAR

En bra arbetsmiljö och en stor delaktighet från alla medarbetare är en förutsättning för att Västra Götalandsregionens verksamheter kan fortsätta utvecklas. Att våra medarbetare trivs med att arbeta i regionen och ser att deras kunskaper, engagemang och initiativförmåga efterfrågas är centralt för att rekrytera och behålla medarbetarna. Relationen mellan politiken, regionledningen och medarbetare ska bygga på förtroende. Kontrollsystem och administrativa inslag måste minska för att ett reellt förtroende ska finnas.

En växande klyfta i samhället ser vi i ökade sjukskrivningar bland våra medarbetare särskilt i de kvinnodominerade yrkesgrupperna. Vi ser även problem med sjuknärvaro vilket riskerar leda till framtida sjukskrivningar. Detta är tydliga signaler om att arbetsmiljön och arbetsvillkor måste förbättras. Med nya beslutade arbetsmiljöföreskrifter ökar kraven på ett systematiskt arbete för att minimera arbetsrelaterade ohälsa och sjukskrivningar. Att resurserna ska anpassas till kraven i arbetet är en tydlig skärpning i föreskrifterna för att förhindra att arbetsbelastning leder till sjukdom och olyckor.

Många medarbetare upplever en hård arbetsbelastning och tungt ansvar. En pressad arbetssituation riskerar också att påverka kvaliteten och patientsäkerheten i vården. Särskilt tydligt är det på sjukhusens tungt belastade akutavdelningar med ständiga överbeläggningar. En oroande utveckling ses idag i form av ökad personalomsättning. Där kan åtgärder som ex utglesad helgtjänstgöring öka attraktiviteten för att arbeta på våra sjukhus. Större möjlighet måste därför ges för sjukhusen att anpassa arbetstider och helg/nattjänstgöring. Arbetstyngd och kvälls och helgtjänstgöring bör prioriteras högt i löneöversynerna.

Heltid ska alltid vara norm i alla våra verksamheter och visstidsanställningar ska minska till förmån för tillsvidareanställning. Västra Götalandsregionen har stora utmaningar för att klara bemannings och kompetenskrav inom hälso-och sjukvården.

Hälsa- och sjukvård, forts.

Flera faktorer spelar roll för att nå målet med full bemanning: En sådan faktor är lönen. Många års målmedvetet arbete för att utjämna osakliga löneskillnader i grupper med medellång högskoleutbildning ger resultat. Samtidigt är Västra Götalandsregionens medellön för flera yrkesgrupper lägre än riket. Nu är det dags att påbörja arbetet för att flera stora yrkesgrupper i vården når samma lönenivå som riksgenomsnittet. Västra Götalandsregionen ska ta fram en handlingsplan för att nå detta mål.

Uthållighet krävs för att nå rekrytera och behålla medarbetare. Betald yrkesintroduktion för sjuksköterskor och undersköterskor möjliggör en bra start för de nytutexaminerade och behöver utvidgas till fler yrkesgrupper. Västra Götalandsregionen ska ta tillvara den nationella satsningen på trainee-platser. Kompetensutvecklingsinsatser i form av bl.a. specialistutbildningar ges idag på betald arbetstid för sjuksköterskor och undersköterskor. Även detta bör utvidgas till fler yrkesgrupper.

Utlandsutbildad hälso- och sjukvårdspersonal kan bidra till att säkra kompetensförsörjningen i Västra Götalandsregionen. Nationella åtgärder som snabbspår för legitimationsyrken och förstärkta resurser för validering tillsammans med regionens insatser i PLUS programmet där en bred utbildning om kultur, lagar och språk är en bra grund för att utlandsutbildad hälso- och sjukvårdspersonal ska komma till arbete i regionen. Programmet bör utökas för att omfatta fler legitimationsyrken och bör således förstärkas ekonomiskt.

Tid för utvecklings- och förändringsarbete måste ges budgetutrymme inom verksamheterna. Att exempelvis systematiskt kunna arbeta med uppgiftsväxling mellan vårdens personal kräver tid och ekonomiskt utrymme.

Inom medarbetarområdet ska följande övergripande mål gälla:

- Västra Götalandsregionen ska vara en ledande och attraktiv arbetsgivare

Vi vill att:

- En handlingsplan tas fram för att Västra Götalandsregionen ska nå nationella snitt för löner inom hälso- och sjukvården
- En kartläggning görs över hur helgtjänstgöring ser ut på våra sjukhus och att ett underlag för hur kostnader och ökad rekrytering påverkas av målet två av fem helger.
- Satsningarna för utlandsutbildad hälso- och sjukvårdspersonal utökas, genom ökade satsningar på PLUS-programmet

Regionutveckling

”Den samlade regionala politiken ska bidra till att sluta klyftorna”

Den samlade regionala politiken ska bidra till att sluta klyftorna i Västra Götaland. Full sysselsättning är vår övergripande politiska prioritering och en viktig faktor för människors upplevelse av hälsa och välbefinnande. Arbetslösheten måste därför brytas, både för ungdomar och för vuxna. Regionen ska genom de egna verksamheterna bidra till att regeringens mål om EU:s lägsta arbetslöshet 2020 kan förverkligas. Regionutvecklingsarbetet ska stärkas genom samarbete mellan EU, stat och region och kommuner. Det är också viktigt utveckla samarbetet mellan politik och näringsliv och utbildnings-

väsendet. För att garantera en långsiktighet måste politiken ta sikte på de strategiska och långsiktiga viktiga frågorna. Att ta till vara alla individers kompetens, vare sig den införskaffats inom landet eller i någon annan del av världen är viktig för en lyckosam integration, liksom för rörligheten på arbetsmarknaden. Därför ska åtgärderna anpassa efter de lokala behoven. Den inomregionala balansen har stor betydelse för regionens fortsatta legitimitet hos invånarna i Västra Götaland.

Det är av stor vikt att regionens samlade resurser används på bästa sätt för att främja en hållbar och stark utveckling i alla regiondelar. Därför är det nödvändigt att koncentrera utvecklingsprojekten i syfte bidra till regional utveckling. Inom regionutveckling vill vi koncentrera utvecklingsprojekten för att förstärka de verksamheter som är Västra Götalands styrkeområden. Beviljade projekt ska underlätta utbildning och bildning, förstärka arbetsmarknaden samt utveckla ett hållbart samhälle. Detta främjar en jämlik hälsa.

TILLVÄXT

Regionen är beroende av en näringspolitik som klarar att möta omvärldens förändringar. Det förutsätter ett fortsatt gott innovationsklimat, mer strategisk samverkan och aktiva

Regional utveckling, forts.

insatser. Vi socialdemokrater vill skapa regionalt näringslivsråd som genom dialog kan skapa förutsättningar för ett starkt näringsliv och kraftfullare regionutveckling. Västra Götaland behöver fler specialiserade inkubatorer, inte minst för att stödja kvinnligt företagande och inkubatorer med flerspråkig kompetens. Vi vill arbeta för ett innovationscenter i Västra Götaland.

Digitalisering skapar förutsättningar för att klara dagens och morgondagens utmaningar. Det krävs både regional och nationell samverkan för att dra fördelar av de möjligheter som den digitala utvecklingen ger. Fördelarna kan handla om till exempel minskade kostnader, gemensamma upphandlingar, gemensam drift och förvaltning samt utökad medborgarservice.

ARBETSMARKNAD

Det ljusnar på arbetsmarknaden i Västra Götaland. Men trots rekordmånga lediga jobb står många utanför arbetsmarknaden. Arbetslösheten är särskilt hög hos personer utan gymnasieutbildning eller med utomeuropeisk bakgrund. Genom en validering av befintliga kunskaper kopplat till kompletterande utbildningar kan steget till ett nytt arbete kortas. Vi vill att regionen skapar plattformar för fler snabbspår för olika yrkesgrupper. Här krävs en utvecklad samverkan mellan olika myndigheter och utbildningsanordnare. Snabbspår ska utvecklas samtidigt som möjlighet till regionala projekt skapas utifrån de lokala förutsättningarna. En av lösningarna i matchningsproblematiken är möjligheten att ta tillvara de personer som ankommit till Sverige de senaste åren. Regionens ska ta initiativet att tillskapa arenor för möten mellan nyanlända och arbetsmarknadens aktörer i hela Västra Götaland.

Inom regionutvecklingen ska följande övergripande mål gälla:

- Västra Götalandsregionen ska bidra till att målet om lägst arbetslöshet 2020 uppnås
- De sociala och ekonomiska klyftorna ska slutas
- Nya jobb som skapas i Västra Götaland med utgångspunkt i regionens vision om ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet ska stödjas
- Ett breddat och hållbart näringsliv ska fortsätta att utvecklas
- Regionens ska verka för en mer jämställd arbetsmarknad

Vi vill att:

- Ett innovationscenter etableras i Västra Götaland
- Fler dagfolkhögskolor etableras i samverkan med kulturnämnden
- Modeller utvecklas för en bättre matchning mellan den skattefinansierade utbildningen och näringslivets behov
- Arbetet med validering breddas och ökas, samt att det vid behov erbjuds möjlighet till kompletterande utbildning och kompetensutveckling
- Specialiserade inkubatorer samt inkubatorer med språkkompetens införs
- Kvinnligt företagande stöds ytterligare
- En plattform skapas för kontinuerlig kontakt med näringslivet i Västra Götaland

Miljö

”Målet om en långsiktigt hållbar utveckling ska vara utgångspunkten för alla beslut”

Klimatet är en ödesfråga för en rättvis framtid och Västra Götalandsregionen har ett ansvar för att det är möjligt att leva, verka och resa klimatsmart här. Regionen ska gå före på miljöområdet. Vi ska ta vårt ansvar för miljöproblemen och bidra till att utveckla framtidens klimatlösningar.

Regionen ska aktivt driva miljöfrågorna både i den egna verksamheten och inom ramen för klimatstrategiarbetet med kommunerna. Det innebär att verksamheterna ska bedrivas resurseffektivt med fokus på att minska sin miljöpåverkan. Men det innebär också att ha en hållbar konsumtion som stimulerar till att ta ansvar, samt att

stödja utveckling och innovationer. Ett viktigt led i detta är att följa upp och fortsätta utveckla regionens klimatväxlingsprogram i syfte att kunna styra mot ett mer hållbart resande för anställda och förtroendevalda. Regionen ska som en stor och viktig aktör aktivt arbeta för att uppfylla de prioriterade nationella miljömålen i den egna verksamheten – det vill säga livsmedel, energi, transporter, klimat, gröna näringar, hav och vatten. Det är också viktigt att ta ett tidigt angrepp för att utveckla arbetat med de regionala miljömålen.

Den hållbara utvecklingens sociala, ekonomiska och ekologiska dimensioner är var för sig viktiga. Målet om en långsiktigt hållbar utveckling ska vara utgångspunkten för alla beslut. En av de viktigaste omställningarna för att hantera klimatkrisen är att ge fler människor möjlighet att leva miljövänligt och klimatneutralt. Omställningen mot ett hållbart samhälle är en utmaning för att säkra hälsa, jobb, god miljö och social trygghet även för framtida generationer.

Klimatomställningar handlar dessutom om hur vi ska möta konsekvenser av de klimatförändringar som redan har orsakats. Vi ser idag hur klimatet blir mer dramatiskt i vår region. Skyfallen blir kraftigare, blåsten blir hårdare och sommarens värmeböljor riskerar i framtiden bli oftare och längre. Det är viktigt att vi ligger steget före i arbetet att möta konsekvenserna av att miljöarbetet historiskt har varit lågt prioriterat.

Miljö, forts.

Regionen ska fortsatt stödja forskning och utveckling av förnybar energi, energieffektivisering och förbättrade transporter.

Målet är att regionens egna verksamheter ska vara fossiloberoende 2020.

Regionen ska även i samarbete med kommuner och andra intressenter vara pådrivande i arbetet mot ett fossilfritt Västra Götaland 2030.

Inom miljöområdet ska följande övergripande mål gälla:

- Invånarna i Västra Götaland ska vara oberoende av fossil energi år 2030
- Västra Götalandsregionens verksamheter ska vara föregångare i miljöarbetet
- Västra Götalandsregionens klimatanpassningsarbete i egna verksamheter fokuseras, samt integreras i miljöledningssystemet

Vi vill att:

- Klimatväxlingsprogrammet följs upp och utvecklas fortlöpande
- Västra Götalandsregionen bidrar till en omställning mot att kunna leva och verka klimatneutralt
- Västra Götalandsregionen tar fram en strategi för klimatanpassningsarbetet för att möta framtidens klimatförändringar

Kollektivtrafik

”Väl fungerande kollektivtrafik och infrastruktur är nyckelfrågor för utvecklingen i regionen”

Kollektivtrafiken är både en strategisk samhällsbyggnadsfråga och en viktig samhällsservice, inte minst för att kunna sluta klyftorna mellan stad och land. Det behövs också förtätning med hållbara alternativ inne i städerna.

En väl utbyggd och fungerande kollektivtrafik underlättar för människor att studera, arbeta och nå kultur- och fritidsaktiviteter på annan ort. För att det ska vara möjligt krävs en fortsatt satsning på kollektivtrafik och infrastruktur i hela regionen. Fortsatt utbyggnad är en

nyckelfaktor för att nå ett hållbart resande och att arbetsmarknaden kan fortsätta att växa och bli större. Målsättningarna i Västra Götalandsregionens Trafikförsörjnings-program ska klaras.

Två hörnstenar för kollektivtrafiken är att vara pålitlig och tillgänglig. Där turtätheten är låg är det särskilt viktigt att kollektivtrafiken är pålitlig. Tidtabeller och turer, såväl i stad som på landsbygd, ska samordnas så att det underlättar byte mellan olika trafikslag och pendling till och från utbildning, arbete och fritidsaktiviteter. De problem med trängsel och tillgång som finns i och runt Göteborg måste mötas med alternativa färdmedel. Likaså måste anropsstyrd närtrafik på landsbygden stärkas.

Vi socialdemokrater ser kollektivtrafiken som en nyckelfråga för utveckling i Västra Götaland. Kollektivtrafiken skall vara ett naturligt alternativ för att resa, kort eller långt, till studier, jobb eller aktiviteter. Så många som möjligt ska ges förutsättningar att åka kollektivt, oavsett var de bor och oavsett hur stor plånboken är.

Resandeutvecklingen har dock stagnerat. Orsak till det kan vara flera; det låga bensinpriset och milda vintrar är två möjliga faktorer, men de senaste årens höjning av biljettpriset, 5% per år, kan också ha bidragit till att människor valt bort kollektivtrafiken. Vårt förslag innebär en halverad höjning av biljettpriset, på 2,5 % under 2017.

Kollektivtrafik forts.

Regionen bör också i en bred politisk dialog överväga hur/om fördubblingsmålet kan upprätthållas.

Vi vill återställa ungdomsrabatten som har en viktig roll för att utjämna klyftor mellan olika ungdomsgrupper samt underlätta pendling till arbete och utbildning.

INFRASTRUKTUR

En väl fungerande infrastruktur är också en förutsättning för att stärka näringslivets utveckling. Större arbetsmarknadsregioner och ett fungerande näringsliv ställer krav på bättre kommunikationer och hållbara transporter. Infrastrukturen ska utvecklas i hela Västra Götaland och utgångspunkten är människors behov av arbete, studier, fritidsaktiviteter samt behovet av hållbara godstransporter. För detta krävs att fokus ligger på att insatser som ger mest nytta. Investeringar i bättre kommunikationer och transporter ska ha ett hållbarhetsperspektiv. Infrastrukturen i Västra Götaland är ett sammanhängande system där järnväg, väg och sjöfart måste samverka för att minska miljöpåverkan och möjliggöra effektiva transporter. Vi välkomnar regeringens önskan om att stärka inlandssjöfarten, inte minst ur miljöhänseende. Vi välkomnar också regionens satsning på laddstolpar för elbilar vid sjukhusen, och ser gärna att laddningsmöjligheter skapas vid Närhälsans mottagningar, regionens museer och andra regionala verksamheter. Vi vill också se en fortsatt satsning på utbyggnad av IT-infrastrukturen, såsom bredband, vilken är en viktig förutsättning för hållbar utveckling i hela Västra Götaland.

Finansieringsansvaret för kommande investeringar av nationellt intresse, bland annat i Sverigeförhandlingen och Tågplan 2035, måste dock ligga på statlig nivå, inte regionalt eller kommunalt. Vi är generellt restriktiva till medfinansiering.

Inom kollektivtrafik och infrastruktur ska följande övergripande mål gälla:

- Att trafikförsörjningsprogrammets mål uppfylls
- Att biljettsystemet utvecklas mot enkelhet, rättvisa
- Den regionala infrastrukturplanen ska vara prioriterad

Vi vill att:

- Viktiga pendlingsstråk på länsjärnvägarna utvecklas
- Investeringar av nationellt intresse ska bekostas av staten
- Ungdomsrabatten återställs att gälla alla upp till 25 år
- Närtrafiken utökas, för att minska klyftan mellan stad och land
- Höjningen av priserna i kollektivtrafiken halveras

Kultur

”Konst och kultur bidrar till att skapa ett rikare samhälle att leva i”

Kulturen ska präglas av mångfald, kvalitet och interkulturellt utbyte. Kulturen kan ge berättelser och synliggöra de klasskillnader, könsskillnader och skillnader mellan stad och land som finns i vår historia. Kunskap om historien bidrar till människors identitet och trygghet. Människor med invandrarbakgrund ska kunna bära med sig sitt kulturarv och kunna infoga det i sina liv i Sverige.

Genom att delta i kulturella utbyten motverkas stereotypa föreställningar, vilket medför ömsesidig förståelse och respekt för de olikheter som berikar vårt samhälle. Genom kulturen får vi hjälp att uttrycka våra åsikter och upptäcka nya tankar, idéer och perspektiv. Den granskar och ifrågasätter samhället, dess maktavare och strukturer. Yttrandefrihet krävs för att människor ska våga ifrågasätta ett samhälle. Kultur ger oss människor möjlighet att formulera drömmar, uttrycka känslor och skapa oss en identitet. Att skapa förutsättningar för kultur att blomstra är att skapa förutsättningar för ett levande och demokratiskt samhälle. Vi vill ge kulturen ett uppdrag att avbilda samtiden och sätta in den i ett historiskt perspektiv.

BILDNING

Kunskap är inte bara boklig bildning. Hantverkskunnandet är en annan sorts kunskap, liksom vår förmåga att cykla eller dansa balett. Livet ger oss ytterligare kunskap i form av erfarenhet och visdom. Man kan säga att utbildning sköter skolan, medan bildning är var och ens eget ansvar och vinst. Den stora utmaningen i dag är att skilja relevant kunskap från övrigt i den flod av information som ständigt sköljer över oss.

Kulturen har ett viktigt uppdrag att stödja folkbildningen vars syften är att stärka och utveckla demokratin. Folkbildningen ska ges uppdraget att skapa engagemang, höja bildnings- och utbildningsnivån samt att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet. Bildning ger förståelse för dåtid och kan sätta den i samband med vår samtid.

Kultur, forts.

Genom bildning ges möjlighet att känna ett innanförskap och inkludering i samhället. Det ökar vårt välbefinnande och bidrar till en upplevd bättre hälsa. Dagfolkhögskolor samt bildningsförbunden kan vara bra redskap.

Vidgat deltagande är ett strategiområde i Västra Götalandsregionens kulturstrategi "En mötesplats i världen". Det syftar till att engagera invånarna i offentligt finansierade kulturverksamheter – inte bara i egenskap av besökare, utan även som aktiva deltagare. Vidgat deltagande innebär därmed att aktivt verka för jämlikhet och jämställdhet samt att motverka diskriminering och rasism. Alla människor oavsett kön eller bakgrund ska ha samma möjligheter att ta del av samhällets gemensamma resurser för att skapa kultur. De ska också ha samma möjlighet att utöva ett aktivt konstnärskap. Det är en fråga om rättvisa och demokrati.

UTVECKLING

I Västra Götalandsregionen finns en mängd kulturinstitutioner som är av nationellt intresse. Socialdemokraterna vill att ett levande kulturliv ska finnas i hela Västra Götaland, som stimulerar till kreativitet och förnyelse, men även utveckling av de kreativa näringarna. Västra Götalands tydliga kulturprofil ska upprätthållas och vara opinionsbildande i fråga om behovet av kulturutövande och estetiska ämnen inom skolans undervisning.

Runt om i världen lever konstnärer farligt för att de utövar sin konst. Västra Götalandsregionen ska verka för att fler kommuner tar emot en fristadskonstnär. Både Sverige och konsten berikas om vi har möjlighet att ge några av dessa konstnärer möjlighet att under en tid kunna arbeta utan att hotas av fängelse, förföljelse eller censur. Principen i fristadssystemet är enkel då en kommun åtar sig att under en begränsad tid härbärgera en utsatt konstnär för att skapa ett andrum.

Alla människor måste få rätten och möjligheten att utvecklas till självständiga och kreativa individer. Därför ska barn och ungdom prioriteras.

Inom kulturområdet ska följande övergripande mål gälla:

- Den digitala tekniken ska göra det lättare att nå kultur- och bildningsverksamheter
- Bildningsfokus ska lyftas i regionens verksamheter för att se till varje individs personliga utveckling
- Barn- och ungdomskulturen ska utvecklas i eget skapande och deltagande
- Inspirera till kreativa och otraditionella miljöer för kultur

Vi vill att:

- Det demokratiska värdet inom kulturen lyfts genom att arbeta för jämställd och jämlik kultur
- Läsbefrämjande satsningar görs, i samverkan med bibliotek, skola och andra aktörer
- Kulturens uttryck breddas genom fler kulturformer
- Mottagandet av nyanlända i civilsamhället stärks och stöttas
- Fler stöttas att bli Fristadskommuner
- Fler dagfolkhögskolor etableras, i samarbete med regionutvecklingsnämnden

Ledning och styrning

*”Låt proffsen
vara proffs”*

Att leda och styra en komplex organisation förutsätter att ledningen och medarbetarna vet vad uppgiften är och åt vilket håll de ska sträva. Det förutsätter i sin tur att man har förståelse för de mål man ska eftersträva och delar samma verklighetsbild. De senaste åren har vi prövat nuvarande styrmodell. Vår erfarenhet säger oss att det nu är läge för ett skifte i synen på ledning och styrning. Vi vill se en utveckling där medarbetarna får betydligt mer att säga till om, och ges möjlighet att ta ansvar. Framför allt vill vi se utveckling av en styrmodell som är bättre anpassad efter verkligheten än tvärtom. Här behöver förändringen innebära att den politiska organisationen och de politiska prioriteringarna får ett större utrymme på bekostnad av komplicerade och ogenomträngliga system och modeller.

Vi vill gärna se utveckling och genomförande av en värderingsstyrd och dialogbaserad budgetberedning, där utförarnas och professionens perspektiv bättre tas tillvara. Det innebär att nuvarande styrmodell måste revideras, och i vissa avseenden avvecklas, för att möjliggöra det. Målsättningen ska vara att lägga mindre tid och resurser på förhandlingar och mer på att öka servicen till invånarna i regionen. Regionens lednings- och styrningsmodell ska alltid ha sin utgångspunkt i invånarnas och patienternas perspektiv. Fokus i samtliga verksamheter ska vara att skapa värde för invånarna i Västra Götaland.

Regionens målstyrning behöver ses över. Vi vill behålla målstyrningsmodellen, men samtidigt ge verksamheterna större mandat att bestämma hur målen ska nås i det dagliga arbetet. Här behöver ytterligare förenklingar ske. Övriga ledningssystem och jämställdhetsarbetet behöver integreras i den framtida styrmodellen i syfte att minimera onödigt administrativt arbete. Den politiska och professionella styrningen ska leda verksamheten mot en långsiktig och hållbar utveckling, ekologiskt, socialt och ekonomiskt.

Vi vill också utveckla dialogen med invånarna genom att söka nya former för delaktighet och påverkan. Framförallt vill vi integrera resultatet av dialogen i regionens styrmodell, och i nämnders och styrelsers dagliga och strategiska arbete. Nuvarande demokratitorg

Ledning och styrning, forts.

behöver därför vitaliseras, och dess resultat bättre tas tillvara och kanaliseras i organisationen.

En viktig del av en fungerade styrnings- och ledningssystem är också en modern informationsteknik som underlättar, inte belastar, det dagliga arbetet. Digitaliseringens möjligheter till effektivisering ska nyttjas bättre i verksamheten.

Ledningens engagemang och medarbetarnas delaktighet i verksamhetens planering och genomförande måste ständigt utvecklas. Samtliga medarbetare och chefer ska känna förtroendet med organisationens värdegrund och de mål som styr verksamheten. Kunskap om arbetsmiljöansvaret ska stärkas hos chefer och i ledningsorganisationen.

Delar av den regionala verksamheten bedrivs på en konkurrensutsatt marknad. Regionen ska utveckla en strategi för sin marknadsnärvaro och position. Ambitionen ska vara att bibehålla och stärka den egna ställningen på marknaden och agera som en koncern gentemot konkurrenterna.

Inom ledning och styrning ska följande övergripande mål gälla:

- Regionstyrelsens roll som ägare ska utvecklas
- Regionens roll på nationella och internationella arenor ska stärkas
- Dialogen med kommunerna ska vitaliseras och utvecklas för att stärka ”kommunernas region”

Vi vill att:

- Målstyrningen förenklas
- Kravet på kollektivavtal och sociala kriterier säkerställs vid upphandling
- Den politiska styrningen utvecklas genom bättre dialog med verksamheterna
- Beställar-utförarmodellen ses över och att de delar som utgör hinder för effektiv styrning avvecklas
- Förutsättningar skapas för verksamhetsnära och kvalitetsdriven verksamhetsutveckling
- Det regionövergripande utvecklingsarbetet stärks
- Barn- och jämställdhetsperspektivet beaktas vid utveckling av styrmodell
- De regionala folkhälsomedlen och dess resultat utvärderas

Ledning och styrning, forts.

STÖD- OCH SERVICEVERKSAMHETER

Servicekommitténs uppdrag är att med hög kvalitet och god effektivitet stödja regionens verksamheter. En effektiv intern serviceverksamhet har stor betydelse för Västra Götalandsregionens förmåga att klara uppdragen inom hälso- och sjukvård och regionutveckling. Kommittén ska fortsatt genom samordning och rationalisering av stödverksamheterna frigöra resurser som kan användas för att möta nya eller ökade behov i kärnverksamheten. Medarbetarna inom samtliga stöd- och serviceverksamheter ska ges möjligheter till kompetensutveckling och fortbildning. Därför krävs särskilda satsningar för kompetensutveckling på samma sätt som idag finns för undersköterskor.

Inom servicekommittén ska följande övergripande mål gälla:

- Genom ett samlat ansvar för samordning, produktion och leverans av serviceverksamhet inom Västra Götalandsregionen ska förutsättningar skapas för att frigöra resurser till kärnverksamheten

Fastighetskommittén har som huvuduppgift att se till att Västra Götalandsregionens verksamheter kan bedrivas i ändamålsenliga lokaler, anpassade till verksamheternas behov och deras krav på säkerhet och funktion. De lokaler som regionen bedriver verksamhet i ska uppfylla kraven på god tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Fastighetskommittén ska bedriva effektiv fastighetsförvaltning för att begränsa hyreskostnaderna. Arbetet med energieffektivisering och minskad energiförbrukning ska fortsätta. Vid planering och genomförande av ny-, om- och tillbyggnation ska klimatförändringarnas effekter på verksamheter aktivt beaktas och tas med i beslutsunderlagen. Fastighetskommittén ska genom sin verksamhet främja så kallade "vita jobb" genom hela entreprenörskedjan.

Inom fastighetskommittén ska följande övergripande mål gälla:

- Att med kunskap om kundernas behov aktivt stödja regionens verksamheter med ändamålsenliga lokaler, god miljö och service samt förvalta och utveckla regionens fastigheter

Företagshälsovården och forskning om hälsofrämjande arbetssätt ska fortsätta utvecklas inom ramen för hälsa och stressmedicin.

Inom företagshälsovården ska följande övergripande mål gälla:

- Att erbjuda och bedriva företagshälsovård samt genom sin informations-, forsknings- och utbildningsverksamhet utgöra en resurs för hälsofrämjande arbetssätt i regionens verksamheter och bolag.

Vi vill att:

- Den fysiska investeringsplaneringen bättre beaktar arbetsmiljöaspekter genom samverkan mellan Västfastigheter och Hälsan och stressmedicin

ÖVRIGA VERKSAMHETER

Inom ramen för denna budget finansieras också regionfullmäktiges egen verksamhet, revisorskollegiet, patientnämnderna och arkivnämnden (gemensam nämnd med Göteborgs kommun).

Ekonomi

”Långsiktig stabilitet i fokus”

Regionen i stort en stark ekonomisk ställning. Kostnadsutvecklingen inom framför allt hälso- och sjukvården och inom kollektivtrafiken kommer att ställa stora krav på sund finansiering och ekonomi i balans. Med en nyligen uppjustering av skatteintäkterna ser förutsättningarna för ytterligare skattehöjningar begränsade ut. Det innebär hårdare krav på både horisontella och vertikala prioriteringar i den regionala ekonomin och verksamheten.

Nya satsningar och reformer samt investering i verksamheten ska därför ske med en långsiktig stabilitet i fokus. Budgetens ekonomiska prioriteringar under perioden sker därför med denna logik som rättesnöre.

FINANSIELLA MÅL

- Nettokostnaderna ska inte överstiga summan av skatteintäkter och generella statsbidrag
- Det egna kapitalet ska som lägst uppgå till 4 000 mnkr
- Västra Götalandsregionen ska ha god betalningsberedskap genom snabb tillgång till likvida medel i enlighet med finanspolicyns fastställda ramar
- Västra Götalandsregionen ska bibehålla nuvarande kreditrating
- Extern upplåning på den finansiella marknaden till strategiska investeringar får endast ske om det kan anses ge uppenbara vinster för regionens långsiktiga utveckling och under förutsättning att det inte innebär att den ekonomiska stabiliteten urholkas. Upplåning till långsiktiga investeringar får med ovannämnda villkor ske till ett maximalt belopp om 1 000 mnkr

Ekonomi, forts.

SKATTESATSEN

Skattesatsen föreslås oförändrad till 11 kr och 48 öre per skattekrona för planperioden 2015-2017.

Med en skattesats på 11 kronor och 48 öre bedöms skatteintäkter och generella statsbidrag uppgå till:

Mnkr	2017	2018	2019
Preliminära skatteintäkter	41 461	43 204	45 027
Kommunalekonomisk utjämning	4 501	4 573	4 591
Totalt	45 962	47 776	49 618

UTVECKLING AV SKATTEUNDERLAG OCH SKATTEINTÄKTER

SKL:s prognos för skatteunderlagsutvecklingen under perioden 2016 till 2018 framgår av tabellen nedan:

Procentuell förändring av skatteunderlaget	2017	2018	2019
SKL, februari	5,2	4,3	4,3
Regeringen, april 2016	5,4	4,6	4,3
ESV, april 2016	4,7	4,1	3,8
SKL, april 2016	5,6	5,2	4,4

EFFEKTIVISERINGSKRAV

I budgeten tillämpas ett differentierat effektiviseringskrav i verksamheterna. För hälso- och sjukvården tas effektiviseringskravet bort i syfte att underlätta verksamheternas arbete med att uppnå ekonomisk balans. Det är viktigt för att värna om det pågående utvecklings- och förändringsarbetet. För övriga verksamheter, utom kollektivtrafiken, ställs ett krav på 1% varje år under mandatperioden.

LÖNE- OCH PRISUTVECKLING

Bedömning av utvecklingen av priser, löner och andra kostnader utgår från den prognos som Sveriges Kommuner och Landsting redovisat i april 2015. Enligt prognosen gäller följande prisindex under perioden:

	2017	2018	2019
LPIK inkl. läkemedel	2,6	2,8	3,4
LPIK exkl. läkemedel	3,1	3,4	4,1

SKL:s prisindex exklusive läkemedel för 2017(3,1%) tillämpas för generell uppräknings av regionbidrag till nämnder/styrelser under hela planperioden. Skälen är att det finns en rad oklarheter i utvecklingen framöver vad gäller skatteintäkter, den faktiska befolkningsökningen till följd av den ökade invandringen, statsbidragens storlek samt storleken på löneökningen till följd av de korta avtal som har tecknats. Inför budget 2018 kommer ny prövning att ske. Ambitionen är att även kommande år följa SKL:s index.

Ekonomi, forts.

RESURSFÖRDELNINGSMODELLEN

Vi har använt följande fördelningsnycklar för fördelning av regionbidrag till hälso- och sjukvårdsnämnderna:

HSN Norra	17,053%
HSN Södra	13,450%
HSN Östra	16,684%
HSN Västra	20,538%
HSN Gbg	32,275%

VÅRDVAL PRIMÄRVÅRD OCH VÅRDVAL REHABILITERING

Anslagen för vårdvalen har räknats upp med index (3,1%) och beräknad befolknings- respektive volymökning. Ramen för VG primärvård föreslås till 5 781 mnkr och för vårdval rehabilitering till 613,1 mnkr.

RAMFÖRÄNDRINGAR, TILLSKOTT, AVDRAG OCH FINANSIERING

- **Regionfullmäktige**

För finansiering av partistödet tillförs 3 mnkr för 2017

- **Regionstyrelsen**

Styrelsen tillförs ramökning

- 0,3 mnkr till Sahlgrenska International Care för biståndsverksamhet

- 4,9 mnkr för kompetenscentrum för psykisk hälsa

- 2,9 mnkr för satsning på IT-säkerhet och drift av övervakningen

- 3,5 mnkr för utökad finansiering av Prehospitalt och Katastrofmedicinskt centrum

Styrelsen bidrar med finansiering av budgetförslaget genom att få reducerad ram för bl.a. oförutsedda utgifter med 50 mnkr 2017, 100 mnkr 2018 och 100 mnkr 2019.

Personalutskottet tillförs:

- 15mnkr för fortsatt satsning på specialistutbildning för sjuksköterskor

- 5,0 mnkr för fortsatt satsning på kompetensutveckling för undersköterskor

- 5,0 mnkr 2017 och ytterligare 5,0 mnkr ör 2018 till kompetensutveckling för andra vårdyrken

- 2,0 mnkr för 2017 och ytterligare 3,0 mnkr för 2018 för finansiering av så kallade PLUS-tjänster

- **Hälso- och sjukvårdsstyrelsen**

Styrelsen tillförs följande:

- 150 mnkr för att starta omställningsarbetet inom primärvården med sikte mot den framtida närsjukvårdsstrukturen. Arbetet förutsätter genomtänkt planering, konsekvensanalys samt politisk förankring. Vi utgår ifrån att ett sådant initiativ tas under året. Fortsatt finansiering är avhängig detta arbete och kommer att prövas inför budget 2018.

- 88,6 mnkr för finansiering av volym- och kostnadsökning inom vårdval VGPV samt rehabilitering.

Styrelsen överför anslaget för rättspsykiatri på 428 mnkr till Hälso- och sjukvårdsnämnderna.

Styrelsen bidrar till finansiering av budgetförslaget med 75 mnkr 2017 och 75 mnkr 2018.

Om styrgruppen för översyn av ersättningsystemet inom hälso- och sjukvården

Ekonomi, forts.

träffar en politisk överenskommelse om att en teknisk överföring av medel till habilitering och hälsa—från Hälso- och sjukvårdsnämnderna till Hälso- och sjukvårdsstyrelsen—bör ske behöver frågan beaktas i planeringsdirektivet och detaljbudgeten för 2017. Överföring är ett nollsummespel och ej resultatpåverkande.

- **Hälso- och sjukvårdsnämnderna**

Nämnderna tillförs 1 190 mnr 2017 enligt följande:

- 450,0 mnr i generellt tillskott
- Tidigare återtagande av ekonomiska ramar på 54,0 mnr slopas
- 174,0 mnr för ökade läkemedelskostnader
- 8,0 mnr för ökade kostnader med anledning av det nationella beslutet om fria läkemedel för barn
- Sjukhusens ekonomiska situation samt insatser för att korta väntetiderna ska särskilt beaktas. Nämnderna ska aktivt bidra till arbetet med att stabilisera sjukhusens ekonomi och verksamhet, samt vara en aktiv part i arbetet med gemensamma produktions- och kapacitetsplanering.
- 130,0 mnr för lönesatsning inom ramen för arbetet med jämställda löner, samt för att arbeta mot målet att uppnå konkurrenskraftiga löner jämfört med riket inom prioriterade yrkesgrupper.
- Överföring av anslaget för rättspsykiatri på 428,0 mnr

Nämnderna tillförs 250,0 mnr för 2018 enligt följande:

- 150,0 mnr i generellt tillskott
- 100,0 mnr för lönesatsning inom ramen för arbetet med jämställda löner, samt för att arbeta mot målet att uppmå konkurrenskraftiga löner jämfört med riket inom prioriterade yrkesgrupper.

Nämnderna tillförs 250,0 mnr för 2019 enligt följande:

- 150,0 mnr i generellt tillskott

- **Patientnämnd**

Nämnden tillförs 2,3 mnr från 2017 för ökade kostnader och utvidgat uppdrag

- **Arkivnämnden**

Nämnden tillförs 2,3 mnr från 2017 för finansiering av skanning av BVC-journaler samt nytt IT-system.

- **Fastighetsnämnden**

Nämnden tillförs följande:

- 15,0 mnr för 2017 och resten av perioden för ökade evakueringskostnader
- 15,0 mnr för 2017 för kapitaltjänstkostnader till följd av energiinvesteringar. Nämnden förutsätts fortsätta sitt arbete med energieffektiviseringar inom befintliga ekonomiska ramar.
- 12,47 mnr för 2017 för ökade kostnader i verksamheten till följd av nya investeringar. Anslaget finansieras via intern omföring mot moderförvaltningen.

- **Regionutvecklingsnämnden**

Nämnden tillförs 10 mnr 2017 för att genom aktiva insatser bidra till att minska arbetslösheten inom särskilt utsatta grupper, t ex ungdomar. Medlen ska också till dels finansiera etablering av fler dagfolkhögskolor samt utveckla samarbetet med vuxenutbildning, andra utbildningsanordnare samt den sociala ekonomin. Flerspråkiga inkubatorer samt satsningar på valideringscenter ska utvecklas inom nämndens totala ram genom omdisponeringar och prioriteringar.

- **Kollektivtrafiknämnden**

- Nämnden tillförsäkras finansiering av begärda ramar i enlighet med trafikförsörjningsprogrammet 4 390 mnr 2017, 4 655 mnr 2018 och 4 930 mnr 2019.
- Nämnden tillförs även 25 mnr 2017 för att begränsa den genomsnittliga biljettprishöjningen till 2,5% för hela sortimentet. Resterande finansiering förutsätts ske inom befintlig ekonomisk ram.

- **Kulturnämnden**

Nämnden tillförs 5 mnr från 2017 för att främja jämställd kultur.

- **Moderförvaltningen**

- För finansiering av budgetförslaget används 100 mnr 2017 och ytterligare 100 mnr 2018-2019.
- Ett avkastningskrav på 25 mnr ställs på folktandvården.

Ekonomi, forts.

- Ett avkastningskrav på 20 mnkr ställs på fastighetsnämnden
- Inget avkastningskrav ställs på Närhälsan för 2017. Medlen ska användas till pågående omstruktureringsarbete, FoU-verksamhet samt för att stärka kompetensförsörjningen för verksamheten.

Övriga nämnden som inte omnämns föreslås ha oförändrad ram, med undantag för kravet på 1% effektivisering.

INVESTERINGSRAMEN

Budgeten hör samman tjänstemannaorganisationens förslag till genomsnittliga ramar för mandatperioden. Följande ramar gäller för investeringar under budget- och planperioden:

År	2017	2018	2019
Total investeringsram, mnkr	4 200	4 200	4 200

Fastighetsindex fastställs till 2 % för 2017.

RESULTATUTVECKLING

Budgetens prognostiserade resultat för mandatperioden ser ut enligt följande:

År	2017	2018	2019
Resultat	108,4	27,3	43,0

Ekonomi, forts.

REGIONBIDRAG

	Budget 2017	Plan 2018	Plan 2019
Regionfullmäktige	81,4	83,1	84,8
Regionstyrelsen	2 138,1	2 094,8	2 042,7
varav Personalutskottet	378,3	398,0	410,3
Hälsa- och sjukvårdsstyrelsen	9 135,3	9 252,2	9 371,5
Folkhälsokommittén	45,0	45,9	46,9
Kommittén för mänskliga rättigheter	42,4	43,7	45,1
Sahlgrenska Universitetssjukhuset	0,0	0,0	0,0
Revisorskollegiet	24,4	24,9	25,4
Patientnämnd	21,0	21,5	21,9
Arkivnämnd	35,4	36,2	36,9
Fastighetsnämnd	257,2	274,3	277,1
Service-nämnd	23,1	23,6	24,1
Nämnd Hälsan & stressmedicin	19,9	20,3	20,7
HSN Norra	5 293,8	5 500,5	5 696,6
HSN Södra	4 104,2	4 265,0	4 417,4
HSN Östra	5 098,9	5 298,6	5 487,9
HSN Västra	6 161,0	6 403,3	6 632,6
HSN Gbg	9 657,3	10 037, 4	10 396,9
Summa HSN	30 315,1	31 504,8	32 631,5
Regionutvecklingsnämnd	742,2	792,8	809,5
Kulturnämnd	1 118,6	1 142,1	1 166,1
Miljönämnd	91,2	93,1	95,0
Kollektivtrafiknämnden	4 415,0	4 680,0	4 955,0
Koncernbanken	-477,6	-477,6	-477,6
Moderförvaltningen	2 183,8	2 451,5	2 756,1
Summa regionbidrag	50 211,5	52 107,2	53 932,7

Ekonomi, forts.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Regionstyrelsen föreslår regionfullmäktige att besluta:

- att fastställa regionbidrag till styrelser, nämnder och verksamheter för år 2017 enligt föreliggande förslag till budget
- att fastställa inriktningen för åren 2018-2019 som underlag för den fortsatta planeringen
- att fastställa skattesatsen för 2017 till **11 kronor och 48 öre** per skattekrona
- att fastställa i budgetens angivna finansiella mål och övergripande mål
- att uppdra åt regionstyrelsen att utifrån denna budget utarbeta planeringsdirektiv för verksamhetsår 2017
- att anta föreslagen investeringsplan samt ge regionstyrelsen i uppdrag att i en beredningsprocess ta ställning till vilka objekt som kan inrymmas inom föreslagna investerings-ramar på **4 200 mnkr** för respektive år 2017-2018.
- att bemyndiga regionstyrelsen att under 2017 i övrigt uppta lån om ett högsta belopp av **3 000 mnkr** att hanteras enligt föreskrifterna i finanspolicyn.
- att bemyndiga regionstyrelsen att fatta beslut om tekniska justeringar av regionbidrag till nämnder och styrelser under förutsättning att ärendena inte är av principiell art
- att fastställa fastighetsindex till 2% procent för 2017 som underlag till beräkning av hyror
- att fastställa ramen för VG Primärvård till netto **5 781 mnkr** (inklusive patientavgifter) samt för vårdval rehabilitering **613,1 mnkr**
- att fastställa ett avkastningskrav på **25,0 mnkr** på tandvårdsstyrelsen
- att fastställa ett avkastningskrav på **20,0 mnkr** på fastighetsnämnden
- att ge kollektivtrafiknämnden i uppdrag att justera taxor inom kollektivtrafiken med i genomsnitt upp till **maximalt 2,5%** för 2017
- att uppdra åt regionutvecklingsnämnden, kulturnämnden, kollektivtrafiknämnden och miljönämnden att senast 31 oktober 2016 fastställa uppdrag till respektive verksamheter
- att uppdra åt servicenämnden att senast 31 oktober 2016 träffa överenskommelser med berörda verksamheter
- att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnderna att senast 31 oktober träffa överenskommelser med berörda styrelser, förvaltningar och övriga utförare inom hälso- och sjukvården och tandvården avseende ersättningar, vårdnivåer och vårdinriktningar m m
- att uppdra åt styrelser, nämnder och verksamheter att senaste den 30 november 2016 till regionstyrelsen avrapportera detaljbudgeten för 2017 samt flerårsplanen för 2018-2019
- att uppdra åt regionstyrelsen att besluta om detaljbudget för 2017 efter att styrelser och nämnder inkommit med förslag till detaljbudget för den egna verksamheten, samt fatta beslut om tekniska justeringar av regionbidrag under förutsättning att ärendena inte är av principiell art
- att i övrigt fastställa förslag till budget för 2017 och i budgetförslaget angivna övergripande mål, uppdrag och inriktningar, samt plan för 2018-2019

Ekonomi, forts.

RESULTATRÄKNING

	2017	2018	2019
Verksamhetens intäkter	12 343	12 590	12 842
Verksamhetens kostnader	-60 152	-62 018	-63 735
Avskrivningar	-2 144	-2 215	-2 286
Verksamhetens nettokostnad	-49 953	-51 643	-53 180
Skatteintäkter	41 461	43 204	45 027
Kommunalekonomisk utjämning och generella statsbidrag	8 859	8 931	8 949
Finansiella intäkter	108	110	112
Finansiella kostnader	-367	-575	-866
Årets resultat	108	27	43

Ekonomi, forts.

BALANSRÄKNING

	2017	2018	2019
Immateriella anläggningstillgångar	248	248	248
Materiella anläggningstillgångar			
-Byggnader och Mark	14 029	15 370	16 694
-Maskiner och inventarier	9 982	10 859	11 707
Finansiella anläggningstillgångar	178	178	178
Anläggningstillgångar	24 438	26 654	28 827
Bidrag till infrastruktur	523	475	427
Omsättningstillgångar			
Förråd	254	254	254
Kortfristiga fordringar	4 792	4 265	4 499
Kortfristiga placeringar	6 000	6 000	6 000
Kassa och bank	333	333	333
Summa omsättningstillgångar	11 379	10 852	11 086
TILLGÅNGAR	36 340	37 981	40 340
Ingående eget kapital	5 666	5 774	5 802
Årets förändring	108	27	43
Eget kapital	5 774	5 802	5 845
Avsättning pensioner	16 114	17 743	20 046
Övriga avsättningar	1 268	1 268	1 268
Avsättningar	17 382	19 011	21 314
Långfristiga skulder	499	1 499	1 499
Kortfristiga skulder	12 685	11 669	11 682
Skulder	13 184	13 168	13 181
EGET KAPITAL, SKULDER OCH AVSÄTTNINGAR	36 340	37 981	40 340